

BATARYA İLE ATEŞ

Süleyman Nazif

İrkına, vatanına, tarihine ihanet etmiş olan kişi ve kavimlerin hiçbirini unutma Türk oğlu!..
Unutma ve affetme!..

Hazırlayan
Hüseyin Özdemir

YAYIN NU: 1666

KÜLTÜR SERİSİ: 939

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-088-3

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul

Tel: [0212] 251 03 50 • [0212] 293 88 71 - Faks: [0212] 251 00 12

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Son Okuma: Hüseyin Özdemir

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: LARUS YAYINEVİ ve TİCARET A.Ş

Bağlar Mah. 62. Sok. Yıldızlar Plaza No:10/A

Bağcılar-Güneşli / İSTANBUL

Sertifika Numarası: 49657

İstanbul - 2021

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

SÜLEYMAN NAZİF (1869-1927)

Vatan ve millet sevgisinin buram buram tütüğü şiir ve düz yazılarıyla Türk edebiyatında haklı bir yer edinmiş olan Süleyman Nazif, 1869 yılında Diyarbakır'da doğmuştur. Köklü bir aileye mensuptur. Kardeşi Faik Ali Ozansoy, Servet-i Fünûn edebiyatının önde gelen isimlerindedir. Şair ve tarihçi olan babası Sa'îd Paşa'nın yanı sıra dedesi Süleyman Nazif Efendi ve onun babası İbrâhim Cehdî Efendi de kendi devirlerinin tanınmış ilim ve edebiyat adamlarıydı.

Babası Sa'îd Paşa'nın "Mizânü'l Edeb" adlı bir belâgat kitabı ayrıca on ciltlik "Mir'âtü'l İber" adlı bir tarih külliyyâtı vardır. Annesi Ayşe Hanım da Akkoyunlu Devleti'nden gelen ailelerinden birine mensuptur.

Babasının görevi sebebiyle düzenli bir eğitim hayatı olmamakla birlikte yine onun çevresindeki kıymetli isimlerden dersler aldı. Baba evindeki kültürel sohbetler Süleyman Nazif için tam bir irfan ocağıydı.

Çok genç yaşta Muş Reji İdaresinde (1891), ardından Mardin ve Diyarbakır İdare Meclisinde aldığı görevlerle memuriyet hayatına atıldı.

1897'de Paris'e giderek Jön Türklerin en önemli yayın organı olan -Ahmet Rıza tarafından çıkarılan- *Meşveret* gazetesinde II. Abdülhamid aleyhtarları yazılar kaleme aldı. Ancak Abdülhamid'le Jön Türkler arasındaki uzlaşma ve saray tarafından verilen teminatlar karşısında aynı yıl ülkeye dönerek yeniden memuriyet görevi alanlardan biri de oydu. Bu süreçte Bursa Vilayet Mektupçuluğu yaptı. On iki yıl kaldığı Bursa'da büyük dedesi İbrâhim Cehdî'nin adıyla *Servet-i Fünûn*'da şiirleri yayımlandı.

II. Meşrutiyet'in ilanını müteakip (1908) geldiği İstanbul'da Ebuzziya Tevfik'in çıkardığı *Yeni Tasvir-i Efkar*'da İttihad ve Terakki yönetimine getirdiği eleştiriler sebebiyle çeşitli taşra valilikleri ile -Basra, Kastamonu, Trabzon, Musul, Bağdat - İstanbul'dan uzaklaştırıldı (1909-1914).

Süleyman Nazif
(Basra Valisi iken)

Süleyman Nazif'in babası
Diyarbakırlı Said Paşa

Süleyman Nazif'in kardeşi
Ali Faik Ozansoy

1912'de *Hak* gazetesinde siyasi yazılar yazdı. Bağdat'tan döndükten sonra kendisini tamamen gazeteciliğe verdi. 1918'de Cenâb Şahâbeddin'le beraber *Hadisât* gazetesini çıkardı.

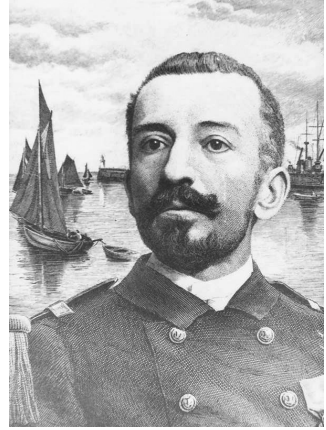
İşgal kuvvetleri komutanlarından Fransız General D'Esperey'in İstanbul sokaklarında atı üzerinde mağrur bir edayla dolaşması ve bundan cesaret alan azınlıkların taşkınlıkları üzerine kaleme aldığı "*Kara Bir Gün*" adlı yazı büyük ses getirdi (9 Şubat 1919). Yine 23 Ocak 1920'de Pierre Loti için düzenlenen bir anma toplantısında yaptığı konuşmada İstanbul ve Anadolu'da yaşanan işgalleri ağır bir şekilde eleştirince İngilizler tarafından yakalanarak Malta Adası'na sürgün edildi ve burada kaldığı yirmi ay boyunca vatan ve millet sevgisini, mutlu geleceğe dair ümidini ortaya koyan şiirler yazdı. Sürgünden döndükten sonra da çeşitli gazetelerde yazıları yer aldı. Maddi sıkıntılar içindeki hayatı 4 Ocak 1927'de İstanbul'da sona erdi. Edirnekapı Mezarlığına defnedildi.

Şiirlerinde Sâdi-i Şirazi, Namık Kemal, Abdülhak Hâmid, Victor Hugo, Sully Prudhomme gibi beğendiği şairlerin etkisi belirgindir. Bireysel konuların ele alındığı şiirlerinin aksine toplumsal konulu şiirlerinde ümitli bir hava hâkimdir.

Şiirleri kadar nesirleri de vatan sevgisinin coşkunluğuyla doludur. Dile hâkimiyeti başta Yahya Kemal ve Ahmed Haşim olmak üzere pek çok üstadın takdirini toplamıştır. Ne kadar velûd (doğurgan) bir kaleme sahip olduğu aşağıdaki listeden de anlaşılacaktır:¹

Eserleri:

- 1) *Bahriyelilere Mektup* (1897)
- 2) *Malûmu İlam* (Abdülahrar Tahir adıyla-1897)
- 3) *El-Cezîre Mektupları* (1897)
- 4) *Gizli Figanlar* (Şiir-1906)
- 5) *Victor Hugo'nun Bir Mektubu* (çeviri-1908)
- 6) *Boş Herif* (1910)
- 7) *Süleyman Paşa* (1910)
- 8) *İki İttifakın Tarihçesi* (1914)

Türk dostu oluşuyla tanınan Fransız şair ve yazar Pierre Loti

¹ Bu bilgiler şu kaynaklardan derlenmiştir: Muhammet Gür, "Süleyman Nazif", *DİA*, c. 38, İstanbul 2010, s. 92-94; Nihad Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, c. II, MEB, İstanbul, 1998, s. 1044-1046; Arslan Tekin, *Edebiyatımızda İsimler ve Terimler*, Ötüken, İstanbul, 1995, s. 553-554.

- 9) *Mektuplar* (1916)
- 10) *Batarya ile Ateş* (1916)
- 11) *Firâk-ı Irak* (manzum-mensur-1918)
- 12) *Âsitâne-i Tarihte Galiçya* (1919)
- 13) *Mehmed Akif* (1919)
- 14) *Pierre Loti Hitâbesi* (1920)
- 15) *Tarihin Yılan Hikâyesi* (1922)
- 16) *Namık Kemal* (1922)
- 17) *Lütfi Fikri Bey'e Cevap* (1922)
- 18) *Çal Çoban Çal* (1923)
- 19) *Nâsırüddin Şah ve Bâbiler* (1923)
- 20) *Hazreti İsmâ'ya Açık Mektup* (1924)
- 21) *Çalınmış Ülke* (1924)
- 22) *Malta Geceleri* (şiir-1924)
- 23) *Külliyât-ı Ziya Paşa* (1924)
- 24) *Âbide-i Şühedâ* (1925)
- 25) *İki Dost* (Namık Kemal ve Ziya Paşa/1925)
- 26) *Fuzuli* (1926)
- 27) *İmana Tasallut-Şapka Meselesi* (1926)
- 28) *Kâfir Hakikat* (1926)
- 29) *Lübnan Kasrı'nın Sahibesi* (P. Benoit'ten çeviri-1926)
- 30) *Yıkılan Müessesese* (1927)

Süleyman Nazif'in kitaplarında da zaman zaman bahsi geçen ve onu millî tarihimizin önemli bir ismi yapan “**Kara Bir Gün**” adlı yazıya bu kısa biyografi içerisinde yer vermek istiyoruz:

KARA BİR GÜN

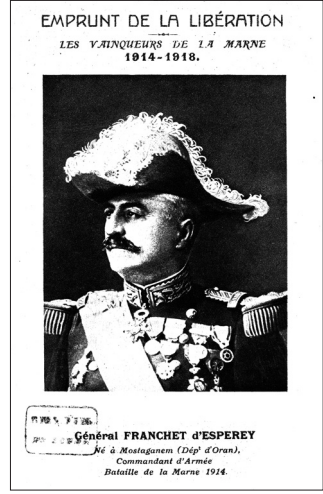
Fransız generalinin dün şehrimize gelişi münasebetiyle bir kısım vatandaşlarımız tarafından icra olunan nümayiş, Türk'ün ve İslam'ın kalbinde ve tarihinde müebbeden kanayacak bir yara açtı. Aradan asırlar geçse ve bugünkü hüznün ve düşüşümüz şevk ve yükselişe çevrilse yine bu acıyı hissedecek ve bu hüznün ve etkiyi evlat ve torunlarımıza nesilden nesile ağlayacak bir miras olarak terk edeceğiz.

Almanya orduları 1871 senesinde Paris'e dâhil olarak -Büyük Napolyon'un zaferlerinin taşlaşmış bir şiiri olan- zafer tâkı altından geçerlerken bile Fransızlar bizim kadar hakaret görmemişti. Ve bizim dün sabah saat dokuzdan on bire kadar hissettiğimiz ümitsizlik ve azabı duymamıştı. Çünkü Fransız namını taşıyan her fert, çünkü yalnız Hristiyanlar değil, Yahudi Fransızlar ve Cezayirli Müslümanlar, o millî mâtem karşısında aynı yanıp yakılma ve hicap ile ağlamış ve kızarmışlardı.

Biz ise millî varlıklarını ve dillerini bizim yüce gönüllülüğümüze borçlu olan bir kısım halkın sevinç gürültüleriyle bu yüce mâtemimize en acı

hakaretlerin birer tokat şeklinde atıldığını gördük. “Buna müstehak değildik.” diyemeyiz. Müstehak olmasaydık bu felâkete uğramazdık. Her milletin hayat sayfalarında birçok talihinin yükseldiği ve alçaldığı sayfalar vardır. Fransa Kralı Birinci Fransuva’yı “Şarlken”’in hapisanesinden kurtarmış ve koca Viyana şehrini defalarca sarmış bir ümmetin kader defterinde böyle bir elem verici satır da yazılı imiş. Her hâl değişkendir. Arapların güzel bir sözü var:

“İsbir fe-inne’d-dehre lâ-yasbir.” (Sen sabret, çünkü zaman sabırsızdır.) derler.²

Süleyman Nazif’in *Kara Bir Gün* adlı yazısının yazılmasına sebep olan işgal kuvvetleri komutanlarından Franchet d’Esperey

² Aşağıdaki orijinal metinde mürettep hatası olduğunu düşündüğümüz bir iki yerde anlama en uygun müdahalelerimizi köşeli parantez içerisinde belirttik: *Hâdisât*, 8 Cemaziyevvel 1337/9 Şubat 1335/9 Şubat 1919. İBB Atatürk Kitaplığı, nr 00698_00063_1919M0209_89298.

KARA BİR GÜN

Fransız cenerâlinin dün şehrimize vürüdü münâsebetiyle bir kısım vatandaşlarımız tarafından icrâ olunan nümâyış, Türk’ün ve İslâm’ın kalbinde ve târihinde mü’ebbeden kanayacak bir ceriha açdı. Aradan asırla[r] geçer ve bugünkü hüzn ve idbârimiz şevk ve ikbâle münkalib olsa yine bu acıyı hissedecek ve bu hüzn ve te’siri evlâd ve ahfadımıza nesilden nesile ağlayacak bir mirâs terk edeceğiz.

Almanya orduları 1871 senesinde Pâris’e dâhil olarak -büyük Napolyon’un neşide-i mütehaccire-i muzafferiyâtı olan- tâk-ı zafer altında[n] geçerken bile Fransızlar bizim kadar hakâret görmemişti ve bizim dün sabah sâ’at tokuzdan on bire kadar hissettiğimiz ye’s ve azâbı duymamışdır. Çünkü Fransız nâmını taşıyan her fert, çünkü yalnız Hristiyanlar değil Yahudi Fransızla[r] ve Cezâirli Müslümanlar o mâtem-i millî karşısında aynı telehhûf ve hicâb ile ağlamış ve kızarmışlardı.

Biz ise mevcüdiyet-i lisâniye ve milliyeler bizim ulüv-i cenâbımız[a] medyûn olan bir kısım halkın hây u hü-yı [?şe...hânıyla] mâtem-i mu’azzezimize en acı hakâretlerin birer tokat şeklinde atıldığını gördük. Buna müstehak değil idik, diyemeyiz. Müstahak olmasaydık bu felâkete dūçâr olmazdık. Her kavmin sahâif-i hayâtında birçok ikbâl ve idbâr sahîfeleri vardır. Fransa Kralı Birinci Fransuva’yı “Şarlken”’in mahbesinden kurtarmış ve koca Viyana şehrini kerrât ile sarmış bir ümmetin defter-i mukadderâtında böyle bir satır-ı elîm de ezelden mastur imiş. Herhâlde mütehavvildir. Arabların güzel bir sözü vardır:

“İsbir inne’d-dehri lâ-yasbir.”

Hüseyin Özdemir: 1974'te İstanbul-Kâğıthane'de doğmuştur, aslen Karslıdır (Selim ilçesi-Çıplaklı köyü). İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra Marmara Üniversitesi Tarih Öğretmenliği Bölümünü bitirmiştir. 1998 yılında Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde Afyon-İhsaniye ilçesine bağlı Döğer kasabasında başladığı öğretmenlik görevini, -2002 yılından beri İstanbul'un muhtelif okullarında- 18 yıl boyunca sürdürmüştür. 2015 yılında Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü Ortadoğu Siyasi Tarihi ve İlişkileri Anabilim Dalından *Babanzâde İsmail Hakkı Bey'in Meşrûtiyet Düşüncesi* adlı yüksek lisans tezi ile mezun olmuştur. Evli olup yazarlık ve musahhihlik ile hayatını sürdürmektedir. Yazarın yayımlanmış eserleri şunlardır:

1. Hüseyin Özdemir, *Gölgeye Son Hitap*, İver Yayınları, İstanbul 2010.
2. Hüseyin Özdemir, *Demokrasi Tarihimizde İttihad ve Terakkili Yıllar-Babanzâde İsmail Hakkı Bey'in Penceresinden*, Ötüken, İstanbul 2016.
3. Hüseyin Özdemir, *Mitolojiden Tarihe Seçme Hikâyeler*, Ötüken, İstanbul 2018.
4. Ali Reşad-İsmail Hakkı, *Bismarck Hususî ve Siyasi Hayatı*, haz. Hüseyin Özdemir, Ötüken, İstanbul 2018.
5. Uğurhan Karaaslan-Hüseyin Özdemir, *Çift Başlı Kartalın Hikâyesi-Selçuklular 1*, Historia, İstanbul 2018.
6. Babanzade İsmail Hakkı, *Tanin Yazıları*, c. I-II, haz. Hüseyin Özdemir, Ötüken, İstanbul 2020.

İÇİNDEKİLER

Ön söz	13
--------------	----

SADELEŞTİRİLMİŞ METİN

Cenâb Şahâbeddin Bey'e	18
Şehit Çocuklarına [İthaf]	19
Rus Kimdir? Moskof Nedir?!.....	21
Batarya ile Ateş!.....	22
Yunus Bey.....	30
Yunus Bey'in Biyografisi.....	31
İdris Çavuş	34
Şeyh Şâmil.....	39
Dağıstanî Mehmed Fâzıl Paşa	46
Süleyman Hüsnü Paşa.....	50
İki Kere Şehit.....	54
Kahramanlar Tarihinin Yeni Bir Adayı Karanî Bey	56
Ah İtalya!.....	59
Ölümsüz Manzaralardan	60
Bir Anma Töreni.....	62
Çanakkale'den Geçerse.....	66
Kendi Kılıçlarına.....	69
Konferans Velvelesi	71
Bir İzah	74
Girit	75
Girit'teki Kargaşalıkların Tarihi.....	76
Bir Makaleden.....	80
Aden'den Yazılmış Bir Mektuptan Alıntı	80
En Büyük Şair Abdülhak Hâmid Bey'e.....	81
Bir Nutuk	87
Çimentepe'de	90
İstanbul Eğleniyor!	93
Çanakkale'nin İstanbullu Şehitlerine	97
İstanbul Bizim Ebedî Başkentimiz	99
İzzet Molla.....	101
Rus İnkılâbı ve Biz.....	105
Bir His ki Hakikat ve Tarih Olmuş	109
Hâbil ve Kâbil	112
Deliler Arasında	116
Asker ve Tütün.....	123
Açıklama ve Düzeltme	125
Düşmanlık mı Sevgi mi?	127
Sully Prudhomme'un İki Manzumesi.....	133

ORİJİNAL METİN

Cenâb Şahâbeddin Beg'e	142
Evlâd-ı Şühedâya	143
Rus Kimdir? Moskof Nedir?!.....	145
Batarya ile Ateş!..	146
Yunus Bey.....	153
Yunus Bey'in Tercüme-i Hâli.....	154
İdris Çavuş	156
Şeyh Şâmil	161
Dağistanî Mehmed Fâzıl Paşa	167
Süleyman Hüsnü Paşa	170
İki Kere Şehid	174
Kahramanlar Târihinin Yeni Bir Namzedi Karanî Beg.....	176
Ah İtalya!.....	179
Bir İhtifal	181
Çanakkale'den Geçerse.....	184
Kendi Kılınlarına!.....	187
Konferans Velvelesi	189
Bir İzâh	192
Girid	193
Girid'in Tarihçe-i İgtişâsâtı.....	194
Bir Makâleden	197
Aden'den Yazılmış Bir Mektuptan Müstahrec.....	197
Şâ'ir-i A'zâm Abdülhak Hâmid Beg'e	198
Bir Nutuk	201
Çimentepe'de	203
İstanbul Eğleniyor!.....	206
Çanakkale'nin İstanbullu Şühedâsına	209
İstanbul Bizim Ebedî Pâyitahtımız	211
İzzet Molla.....	213
Rus İnkılâbı ve Biz.....	216
Bir His ki Hakikat Ve Târih Olmuş	219
Hâbil ve Kâbil	221
Deliler Arasında	225
Asker ve Tütün	231
İzâh ve Tashih	233
Husûmet mi Muhabbet mi?	235
Sully Prudhomme'un İki Manzumesi.....	241

ÖN SÖZ

Ötüken Neşriyat'ın değerli editörlerinden Oğuzhan Murat Öztürk, Süleyman Nazif'in "*Batarya ile Ateş*" adlı eserini Osmanlıca orijinal metninden Latin harflerine aktarıp sadeleştirmeyi teklif ettiği zaman doğrusu heyecanlanmadım değil. Ahmet Haşim tarafından "*kelimelerin serdanı*" olarak tanımlanan Süleyman Nazif'in yazılarındaki mana inceliklerini yeterince kavrayıp özümседikten sonra günümüz okuyucularına aktarmayı başarabilir miydim acaba? Fakat mademki böyle bir ihtiyaç vardı, o hâlde görevden kaçmak olmazdı.

İmparatorluğun çatırtılarının ayyuka çıktığı bir dönemde yaşamış, vatanının ve milletinin tattığı ızdırapları yüreğinin tam ortasında hisseden aydınlardan biri olan Süleyman Nazif'in bu eserden adeta kan ve gözyaşı damlıyor. Kâh Plevne'de Gazi Osman Paşa'nın emrinde kâh Kafkasya'da Şeyh Şâmil'in yanı başında Ruslarla yaka paça oluyor; oradan bir kolunu Trablusgarp'a, diğerini Girit'e uzatarak vatan topraklarının parçalanmasını durdurmaya çalışıyor. Vatanı ve milleti için canından geçenlere duyduğu hayranlık ve saygıya bizi de ortak ediyor, geride bıraktıklarına sahip çıkmayı şerefli bir borç olarak milletçe üstlenmemiz gerektiğini vurguluyor. Katlanamadığı bir şey varsa o da bu millî felâket karşısında aydınların duyarsızlığıdır. En mütevazı çabaları bile içten bir samimiyetle alkışlayarak takdir ve teşvik ediyor!..

Vatanseverliğin doruk noktasındaki bu eserin samimiyetine ve ifade kudretine en az müdahale edeceğim bir yöntem belirlemeye karar verdim.

Günümüz Türkçesinde -belki o dönemin konuşma dilinde bile- kullanılmayan, manası sözlüklere bakılmadan bilinemeyecek kelime, tamlama ve cümleleri, yazarın üslup özelliklerini fazla yaralamadan sadeleştirmeye çalıştım. İşimi kolaylaştırmak için hiçbir kelimeye kıymamaya da gayret ettim.

Bir kısım kelimeler de var ki günümüz Türkçesinde az biraz mürekkep yalamış, kitaplarla arasına teknoloji duvarları örmemiş olanların anlayabileceği sözcüklerdi. Bunların da yok olmasına gönlüm razı olmadığı için metin içerisinde belli aralıklarla eş anlamlısı olan kelimelerle birlikte verdim. Azıcık tozlanmış fakat hâlâ eskimemiş olan kelimeleri ise yenisi ile değiştirme gereği duymadım. Türkçenin mantığına ters olan Arapça tamlama biçimini mutlaka Türkçeleştirdim. Çünkü eski metinleri anlamayı zorlaştıran unsurların başında bu tarz ağdalı tamlamalar gelmektedir. Ne çare ki Süleyman Nazif de bütün milliyetçi duruşuna rağmen kendi devrinin çocuğu olarak kalemini bu üsluptan tamamıyla kurtaramamıştı.

Süleyman Nazif'e ait köşeli parantez içerisinde yıldız veya rakamla gösterilen dipnotları, sayfa altına yine aynı şekilde yerleştirdim. Numaralandırılmış dipnotlar ise tarafımdan eklenmiş olup eserin orijinalinde yer almamıştır. Farklarını iyice belirginleştirmek için Süleyman Nazif'in dipnotlarının sonuna isminin baş harfleri olan (S. N.), kendi eklediklerimin sonuna "hazırlayanın notu" anlamında (h.n.) ibarelerini ekledim. Benim eklediğim dipnotlar; metinde geçen bazı kişi, yer ve olayların genç okuyucularımız tarafından daha iyi anlaşılması için gerekli olduğunu düşündüğüm bilgileri içermektedir.

"*Batarya ile Ateş*"in ilk baskısı 1334 (1916) tarihinde gerçekleştirilmişti. Fakat hemen ertesi yıl gerçekleşen 2. baskıda bazı yeni yazılar yer alıyordu. (İdris Çavuş, Dağıstanî Mehmed Fâzıl Paşa, Bir Nutuk, İzzet Molla, Rus İnkılâbı ve Biz, Bir His ki Hakikat ve Tarih Olmuş, Hâbil ve Kâbil, Deliler Arasında, Asker ve Tütün, İzah ve Tashih ikinci baskıda yer alan yeni yazılardır.)

İlk baskıdaki bir kısım şekil unsurları da 2. baskıda terk edilmişti. Ben her iki baskıyı da göz önünde bulundurmaya tercih ettim. Çünkü ilk baskıda yazı başlıklarına tahsis edilmiş sayfalardaki başlık altı manşet cümlelerinin kaybolmasını istemedim.

Eserde bugün daha çok tırnak işareti kullandığımız yerlerde parantez işareti kullanılmıştı. Bu durum günümüz okuyucusunda bu yerlerin önemsizliği şeklinde anlaşılabilirliği için ben tırnak işareti kullanmayı tercih ettim.

Metinde Sâdî ve Firdevsî gibi Fars edebiyatının dev isimlerinden şairlerin bazı beyitlerine yer verilmişti. Bunların okunup çevrilmesinde yardımlarını esirgemeyen Mitra Khorshidi Rad Hanımefendi'ye çok teşekkür ederim.

Yukarıda metnin daha önceki sadeleştirmelerinden söz etmiştim. İSAM Kütüphanesinde bulunan bu eserlerden ilki:

“Süleyman Nazif, *Batarya ile Ateş*, Milli Hareket Yayınları, İstanbul, 1969.” künyesini taşımaktadır. Maalesef metnin sadeleştirilmesinde emeği geçen şahsın ismine yer verilmemiştir. İyi niyetinden ötürü teşekkürü hak etmekle birlikte metnin güvenilirliğini zedeleyecek kadar çok okuma hataları bulunuyordu. Sadeleştirmeye kurban giden anlam incelikleri de cabası.

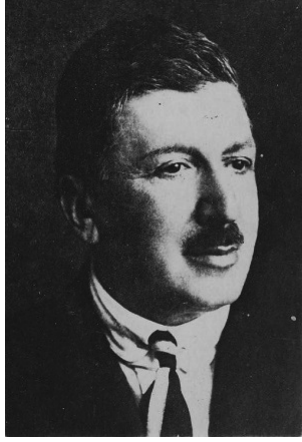
İkinci sadeleştirme ise:

“Süleyman Nazif, *Batarya ile Ateş ve Tarihin Yılan Hikâyesi*, Haz. Sebahaddin Arıç, Tercüman Gazetesi 1001 Temel Eser Serisi, İstanbul, 1978.” künyesine sahiptir. Adından da anlaşılacağı üzere Süleyman Nazif’in diğer bir eseri ile birlikte çevrilmiştir. Çok daha düzgün bir metin olmakla birlikte eserin ilk baskısını esas aldığından 2. baskıda yer alan yeni yazılar burada bulunmamaktadır. Ufak tefek okuma ve sadeleştirme hataları da yok değildir.

Kırk yıl sonra bizim giriştiğimiz 3. deneme de kuşkusuz kusurlardan tamamen kurtulabilmiş değildir. Bu sebeple orijinal metnin Latin harflerine dökülmüş hâlini de eserin sonuna eklemiş bulunuyoruz ki dikkatli okuyucularımız mevcut hatalarımızı görüp bizi uyarma lütfunda bulunsunlar. Okuyucularımızın ufuk açıcı tenkitleri, kültür ve irfan denizimizden devşireceğimiz yeni inciler için bizi cesaretlendirecektir.

18 Kasım 2018
Hüseyin Özdemir

SADELEŞTİRİLMİŞ METİN

Nazif'in bu eseri kendisine ithaf ettiği Cenab Şehabeddin Bey

Cenâb Şahâbeddin Bey'e

Plevne'nin büyük şehitlerinden Drama Taburu'nun Binbaşısı
Şehâbeddin Bey'in temiz soylu evladı, en büyük üstadım
Cenâb Beyefendi'ye,

Bu samimi satırları deha tahtınızın yüce ayakları önüne
heyecanlı bir teşekkür şeklinde koyuyorum.

Müsaade buyurursanız şehitlerin çocuklarına ithaf [hediye] olunsun.

En küçük öğrenciniz

Süleyman Nazif

[EVLAD-I ŞÜHEDÂYA]

Muhtelif [çeşitli] zamanlarda, muhtelif sebeplerin yazdırdığı bu perişan sayfaları bir araya getirerek şehit çocuklarına ithaf ediyorum. [Bir yönüyle] hayatı süsleyen ve zenginleştiren ölümler birçok kıymetli ırkdaşlarımızı elimizden aldı. İnsan tabiatı ne kadar lâkayt ve vefasız olursa olsun her kavim ve insanın yücelttiği mukaddes [kutsal] bir fikir ve emel yolunda: vatan yolunda, din yolunda canlarını feda edenler, vatan topraklarının sathundan [üzerinden] vatandaşlarının en özel hatıraları arasına geçerler. Tuna'dan Umman'a kadar şu mübarek diyarın her tarafında dökülen kanlarıyla millî tarihimizi yazmış olan şehitler de bizim hem mevcudiyetimizin [varlığımızın] kaydedildiği tarih sayfalarında hem kalbimizde yaşayacaktır.

Nişantaşı

12 Teşrin-i Evvel 1331

[2. Baskıda] 25 Teşrin-i Evvel [Ekim] 1915

Süleyman Nazif

RUS KİMDİR? MOSKOF NEDİR?!

Tam iki buçuk asır... Evet, tam iki yüz elli sene oldu; ırk ve dinimizin bu en büyük ve en amansız düşmanına ölüm meydanlarında sık sık tesadüf ediyoruz. Bugün hiçbir Türk ve Müslüman aile gösterilemez ki bir veya birçok evladını Moskof muharebelerinin birinde şehit vermemiş olsun!.. O savaş meydanlarının gözü yaşlı binlerce destanı, İslam diyarının ıssız köşelerinde iki yüz elli seneden beri iniltileri uyarıyor... İki yüz elli seneden beri kinleri tutuşturuyor.

Memleketimizde tütmeyen ocakların her biri, diğerine bir Rus muharebesinde bestelenmiş sessiz bir feryadı tekrar eder.

Köylere, tarlalara niçin harap olduklarını sor: Derhal cevap verirler ki [kendisini] imar eden çalışkan kolları, bir Moskof cenginde kırıldı!..

Bu diyarın doğusunda, kuzeyinde bir avuç toprak bulunmaz ki Türk'ün Moskof eliyle dökülmüş mübarek kanını içmiş olmasın!..

Bu diyarın batısında, güneyinde bir ev görülmez ki perişan duvarları; Türk'ün Rus silahıyla uzaklarda ölmüş bir oğluna, hasret yüklü üzüntüsünü ulaştırmaya çalışan âh u vahını dinlemiş bulunmasın!..

Moskof'un sulhü aldatıcı, sükûtu [suskunluğu] ısıricı, yüze gülmesi hain, yardımı zayıftır.

Ey Türk oğlu!.. Sana damarlarındaki kanı hediye edenler, kanlarının son damlalarını Moskof muharebelerinde döktüler. Sen bugün, yarın ne olursan ol; fakat unutma ki o şehitlerin ebedî bir yetimisin! Bu din, bu devlet, bu vatan gibi bu öfke, bu kin, bu intikam da onların sana mübarek bir mirasıdır. Dünyada bir Rusya ve bir Rus kaldıkça bu hakkına ve bu vazifene hürmetkâr [saygılı] ol:

Hakkın öldürmek, vazifen ölmektir Türk oğlu!..

BATARYA İLE ATEŞ!..

Osmanlıların mevcudiyetini [varlığını] anlatan tarih kayıtlarına Çatalca Muharebesi, karmakarışık bir sayfa ilave ederken biz altmış bir vatanperest vatandaş ile Harbiye Nezaretinin [Savaş Bakanlığının] karanlık bir köşesine tıklmıştık.

Umumi felâketin kutsal huzurunda [bulunuyorken] kendi hâlimizden bahsetmek ayıptır. Zaten oraya niçin ve kimlerin bozgunculuk veya gizli amaçlarına hürmeten atılmış olduğumuzu o zaman tamamıyla bilmiyorduk ve hâlâ belirsiz kalmış noktalar vardır. Hakikat [gerçek] aranılırsa o hapishaneye düşüş veya yükselişimize haklı gerekçe olabilecek ne bir günah ne bir sevap işlememiştik. Bizi gecenin birinde tutukladılar ve yine gecenin birinde tahliye ettiler [serbest bıraktılar]. İşte bu kadar!.. Şimdi burada o maceradan bahsedişim, yazacağım maceranın o bahisle alakası olduğu içindir. Okuyuculardan bağışlamalarını dilerim.

Evet, ordularının biriyle Viyana'yı kuşatırken diğeriyle Tebriz'i istila eden Süleyman-ı Kanuni'nin kara bahtlı pâyitahtına [başkentine], Bulgarların ettiği hücumu def için Osmanlı savaş gemilerinden Çekmece ve Terkos gölleri önünde atılan topların uzaktan uzağa devam eden gümbürtüsünü, biz gece yarılarında sıkıyönetim hapishanesinin pencerelerinden dinledik. O sesler yalnız o sıkıntılı gecelerde inlemiş ve inletmiş olmakla kalmayacak; ruh ve hatıramızın derinlikleri, o eninlerin [iniltilerin] ömrüm oldukça gözyaşlarıyla yankılanacağı yerdire.

İşte olayların incitici bir alay edişi daha: Muharebe bayram günlerine tesadüf etmişti. Harp meydanında atılan toplara, İstanbul'un belirli mevkilerinde [yerlerinde] ve belirli vakitlerde patlayan ateşli silahlar; sanki kudsiyeti zarar görmüş bir bayramın şaşırılmış hâldeki sedasını [sesini] ulaştırıyordu. Bizans'ın [İstanbul'un] hariçteki zevkine düşünün sakinlerini bilmem, biz bulunduğumuz yerde şaşkınlıktan soluğu kesilmiş hâlde dinliyorduk.

Osmanlı harp gemilerinin Çekmece ve Terkos gölleri önünde patlayan topları, bizim zindan ve vicdanımızı inletirken hayalim geçmiş zamanların gurur verici maceralarından teselliler dinledi ve doğal olarak en evvel “Plevne”yi düşündüm.

Plevne'nin ve cihanın en büyük kahramanı olan Gazi Osman Paşa'nın asil evladı Nureddin Paşa'dan birkaç gün evvel bir “Plevne Tarih-i Harbi” ödünç almıştım. İki kere karanlık olan o geceleri meğer bu kitap aydınlatacakmış. Çünkü sıkıyönetim hapishanesine kadar cebimde bana refâkat [eşlik] etmişti.

Bugünün sıkıntılarını, mâzinin [geçmişin] gurur kaynaklarıyla unutmak ve uyutmak için içeriğine otuz seneye yakın bir zamandan beri akıl ve duygularıyla âşına olduğum [bildiğim] “Plevne Tarih-i Harbi”nin sayfalarını birer birer çevirmeye başladım. Her yaprak birkaç kahramanın ölümsüz simâsını içeriyor ve sergiliyordu. Tunç kesilmiş iradeler, mevsim şartlarının ağırlığı altında ölüm ile hayatı aynı hor gören bakışlar ile titreten vakur ve metin [ağırbaşlı ve sağlam] askerler birer birer gözümün önünden geçti. Plevne'nin o güne kadar tarih ile hiçbir âşinalığı olmayan değersiz ufkundan bilmem nasıl destansı bir hava esmişti ki kahramanları binlerce fersah uzaklardan titreyen ve ağlayan pek sevgili akrabalarının yetim hatırası karşısında bile hissiz ve kararlı duruyorlardı.

Gazâ ile şehâdetin [şehitliğin] birbirini sürekli kıskandığı o ebedi günler, birer birer gözümün önünden geçti. Eğer insanın, insanüstü görüldüğü saatler ve dakikalar varsa en büyüklerine, şüphesiz, Plevne'nin sonsuz ufukları, beşik ve mezar olmuştur.

Büyük vakalar birçok büyük adamları -eğer tabir caizse- bir anda yetiştirir. Artık tarih bunların sonsuza kadar kalacakları köşkleridir. “Plevne” Meydan Harbi'nin hazırladığı imkân olmasaydı kırk bin eşine az rastlanır kahraman; doğuştan sahip oldukları kahramanca

Plevne kahramanı Gazi Osman Paşa

[1. BASKIDA] BU KÎTÂBDA ESÂMÎSÎ MESTUR OLANLAR
[2. BASKIDA] BU KÎTÂBDA İSİMLERİ SARÂHATEN VEYA
ZIMNEN MESTUR OLANLAR

- Abdullah Cevdet Bey: 125, 126, 233, 234
Abdülaziz (Sultan): 78, 195
Abdülhak Hâmid Bey: 11, 12, 81, 83, 85, 87, 88, 200, 201
Abdülhâmid Han-ı Sâni (Sultan): 30, 51, 52, 53, 170, 171, 172
Abdülmecid Efendi (Şehzâde): 87, 201
Âdem (Hazret): 103, 112, 130, 188, 214, 221, 238
Ahmed Muhtar Paşa (Gâzi): 51, 78, 171, 196
Aleksandr (Çar İkinci): 44, 165, 166
Aleksandr (Çar Üçüncü): 45
Aleksandra Feodorovna (Çarıçe): 109, 219
Alfred de Musset: 84, 85, 199, 200
Ali Çavuş: 24, 25, 148
Âli Paşa (Sadrazam): 77, 78, 195, 196
Ali Rakrak: 61, 180
Anatole France: 63, 182
Anibal: 39, 52, 88, 161, 172, 201
Ârif Bey: 119
Ârif Hikmet Bey (Şeyhülislâm): 101
Âsım Bey (Hâriciye Nâzırı): 69
Bâiz Paşa: 56, 176
Bâki: 88, 202
Baratinski (General): 43, 164
Bayron: 130, 238
Bernardin De Saint Pierre: 40, 162
Camões: 85, 200
Celâl Nuri Bey: 229, 237-238
Celâleddin Ârif Bey: 119, 228
Cemâleddin (Molla): 42, 163
Cemil Zehâvi Efendi: 48-49, 169
Cenâb Şehâbeddin Bey: 18, 31, 83, 103, 142, 153, 214
Cevdet Bey: 125-126, 129-132, 233-234, 237-239
Charles Mismar: 77, 195
Corci Paşa: 78, 196
Corneille: 57, 177
Dreyfus: 93, 94, 120, 206
Emile Zola: 93, 120, 229
Es'âd Bey (Niğdeli Kolağası): 31, 154
Evdokimov (General): 43, 164
Fâik Ali: 64, 183
Fâik Muhyiddin Bey: 118
Fatih/Fâtih (Sultan): 85, 132, 200, 239
Fâzıl Ahmed Paşa: 80, 197
Fethi Bey (Tayyareci şehid): 55
Firdevsî-i Tusî: 34, 88, 156, 202
Fuzûlî: 88, 116, 202, 225
Gâzi/Gazi Mehmed Paşa: 44, 47, 165, 168,
Gâzi/Gazi Molla: 163
Hâbil: 11, 12, 14, 112, 221, 222
Havva (Hazret-i): 112, 221
İbrâhim (Hazret-i): 61, 180
İdris: 11, 12, 14, 36, 37, 158, 159
İdris Çavuş: 11, 12, 14, 36, 37, 158, 159
İsâ (Hazreti): 54, 114, 223
İskender: 88, 201
İsmâil Hakkı Paşa: 103
İzzet Molla: 11, 12, 14, 101, 102, 213, 214
Jaurès: 93, 94, 206, 207
Kâbil: 11, 12, 14, 112, 221, 222
Karanî Bey: 11, 56, 57
Lloyd George: 121, 122, 229
Mahmud (Sultan): 30, 101, 102, 213
Mazhar Osman Bey: 117, 118, 121, 226, 229
Mebrûk (Şeyh): 61, 180
Mehmed Fâzıl Paşa (Dağıstanî): 11, 12, 14, 46, 47, 48, 167, 168, 169
Mehmed Hân-ı Hâmis (Sultan Reşâd): 181
Mesih (Hazret): 54, 174

- Midhat Paşa (Sadrazam): 53, 173
 Mösyö Jean: 121, 229, 230
 Muhammed (Hazret-i): 39, 44, 67, 91, 100, 107, 114, 131, 185, 204, 211, 223, 239
 Musa Rakrak: 61, 180
 Musta'sım Billâh (Halife-i Abbasi): 83, 199
 Nâbî: 88, 202
 Nâmık Kemâl Bey: 81, 88, 123, 127, 198, 202, 231, 235
 Napolyon (Fransa İmparatoru, Birinci): 52, 172
 Nâzım Şâkir Bey: 118, 119, 227
 Nazîfî Şerif Bey: 118, 227
 Necmeddin Ârif Bey: 119, 228
 Nedim: 88, 202
 Nefî: 88, 102, 202, 214
 Nesimî: 102, 214
 Nikola (Çar İkinci): 45, 105, 110, 131, 166, 216, 220, 239
 Nureddin Paşa (Gâzi Osman Paşazâde, Damad-ı Şehriyârî): 23, 147
 Nüzhet Bey: 126, 234
 Orhan (Sultan): 30, 50, 170
 Osman (Sultan): 100, 211
 Osman Paşa (Gâzi): 13, 23, 24, 27, 28, 30, 52, 147, 148, 150, 153, 172
 Ömer Ağa: 35, 36, 37, 157, 159
 Ömer Paşa: 77, 195
 Petro (Rus Çarı, Deli): 105, 106, 216
 Pierre L'Ermit: 73, 191
 Poincare: 121, 229
 Reşâd Fuâd Bey: 101
 Sâdık Bey (Tayyareci şehid): 54-55, 174-175
 Sa'dî-i Şirazî: 83
 Salâhaddin Eyyubî: 54, 174
 Sâmi Paşa: 77, 194
 Schiller: 134, 242
 Sirâceddin Bey: 91, 204
 Sa'id Bey (Süleyman Nazif Bey'in mahdûmu): 132, 240
 Sa'id Paşa (Diyârbekirli): 5, 126, 234
 Sully Prudhomme: 11, 12, 133, 134, 136, 138, 241, 244, 246
 Süleyman Paşa (Şehzâde): 50, 51, 52, 53, 91, 107, 170, 171, 172, 173, 204, 218
 Süleyman Hüsnü Paşa (Müşir): 50, 170
 Süleyman Kânuni/Kanuni (Sultan): 22, 146
 Süleyman Nazif Efendi: 103, 214
 Süleyman Nazif Bey: 13, 14, 15, 18, 19, 83, 86, 126, 131, 132, 142, 143, 200, 234, 240
 Şâkir Paşa (Müşir): 78, 196
 Şâmil (Şeyh): 13, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 161, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169
 Şehâbeddin Bey: 18, 142
 Şevket Buhârî: 117, 225
 Şinâsi Efendi: 81, 198
 Şovalof: 53, 172
 Tal'at Bey (Üsküdarlı şâir): 32
 Tal'at Bey (Binbaşı, müverrih): 24, 25, 27
 Tefvik Fikret Bey: 88, 202
 Tefvik Paşa (Müşir): 24, 147
 Tolstoy: 130, 238
 Victor Hugo: 84, 129, 130, 199, 237, 238
 Virjil: 88, 201
 Yavuz: 85, 107, 127, 200, 235
 Yunus Bey (Miralay): 24, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33
 Yusuf Bey: 120
 Yusuf İzzeddin Efendi (Şehzade): 62, 63, 181
 Yusuf Şetvan Bey: 60, 61, 180
 Ziyâ Paşa: 81, 88, 116, 198, 202, 225